

Prima instanță: Judecătoria Chișinău (sediul Centru), (jud. V. Holban)
Instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău (jud. M.Guzun, A.Malîi, I.Dutca)

DECIZIE

16 februarie 2022

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios
administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

În componența:

Președintele ședinței, judecătorul
Judecătorii

Svetlana Filincova
Galina Stratulat
Maria Ghervas
Dumitru Mardari
Victor Burduh

examinând recursul declarat de Dovgani Anatoli,
în cauza civilă la cererea de chemare în judecată depusă de către Dovgani Anatoli împotriva Inspectoratului Național de Securitate Publică, intervenient accesoriu Ministerul Justiției cu privire la repararea prejudiciului moral,
împotriva deciziei din 20 octombrie 2021 a Curții de Apel Chișinău, prin care a fost respins apelul declarat de către Dovgani Anatoli și menținută hotărârea din 26 aprilie 2021 a Judecătoriei Chișinău (sediul Centru),

c o n s t a t ă :

La 26 octombrie 2020, Dovgani Anatoli a depus cerere de chemare în judecată împotriva Inspectoratului Național de Securitate Publică, intervenient accesoriu Ministerului Justiției cu privire la repararea prejudiciului moral.

În motivarea acțiunii reclamantul a indicat că, la 08 octombrie 2019, agentul constator al Inspectoratului Național de Patrulare, Erica Covalciuc, a întocmit în privința lui procesul-verbal serie DCT02 392844, prin care a fost recunoscut vinovat în comiterea contravenției prevăzute de art.236 alin.(1) Cod contravențional, fiindu-i aplicată o sancțiune sub formă de amendă în mărime de 12 unități convenționale (600 lei moldovenești) și 3 puncte de penalizare.

Afirmă că, la înmânarea copiei procesului-verbal cu privire la contravenție, agentul constator l-a obligat să achite amenda la banca sau la terminal, obligație care a fost îndeplinită. La 15 octombrie 2019, a contestat procesul-verbal la

Judecătoria Chișinău (sediul Ciocana), indicând că procesul-verbal a fost întocmit cu încălcarea modului stabilit de Lege, și în special, nu a fost prezent translatorul și nu i-au fost explicate toate drepturile sale prevăzute la art. 384 și 443 Cod contravențional și nu au fost prezentate probe, care ar demonstra vinovăția sa.

Reclamantul a relevat că, prin hotărârea din 30 ianuarie 2020 a Judecătoriei Chișinău (sediul Ciocana) a fost admisă contestația lui și a fost declarată nulitatea procesului-verbal cu privire la contravenție din 03 iunie 2019, pe semnele contravenției prevăzute de art. 236 alin.(1) Cod contravențional, cu încetarea procesului contravențional. La 16 iulie 2020, Colegiul Penal al Curții de Apel Chișinău, a respins ca nefondat recursul declarat de către agentul constator Erica Covalciuc împotriva hotărârii Judecătoriei Chișinău (sediul Ciocana) din 30 ianuarie 2020, prin care a fost încetată cauza contravențională în baza art. 236 alin. (1) Cod contravențional în privința sa.

Reclamantul a indicat că, acțiunile ilegale ale Poliției i-au provocat suferințe morale și fizice, iar prejudiciul cauzat a fost grav, deoarece învinuirea a fost fabricată (falsă) cu mijloc tehnic special „ITC EYE”. Acest mijloc, se afla oficial la dotarea persoanei juridice „BASS Sistems” SRL care și a constatat contravenția, însă procesul - verbal întocmește Poliția, după ce primește de la „BASS Sistems” SRL imaginea cu 2-cadre. Mai mult ca atât a achitat și amenda în mărime 300 de lei, cu care statul s-a folosit mai mult decât un an. Astfel, pentru atragerea la răspundere administrativă ilegală, reclamantul a indicat că a avut de suferit fizic, și dacă nu se adresa la avocat și nu contesta procesul-verbal și decizia agentului constator, consecințele pentru acesta puteau fi foarte grave, deoarece agentul constator putea se adreseze în judecată pentru sancțiunile prevăzute la art. 34 Cod contravențional, inclusiv amenda dublă și privarea de dreptul pe un termen de la 6 luni până la un an.

La 20 noiembrie 2020, reclamantul a depus o cerere de concretizare a cerințelor, prin care a solicitat încasarea de la Inspectoratul Național de Securitate Publică prin intermediul Ministerului Finanțelor în folosul său a prejudiciului moral în mărime 100 unități convenționale (2000 de lei).

Prin hotărârea din 26 aprilie 2021 a Judecătoriei Chișinău (sediul Centru) din 26 aprilie 2021 acțiunea a fost respinsă ca neîntemeiată.

Prin decizia din 20 octombrie 2021 a Curții de Apel Chișinău a fost respins apelul declarat de către Dovgani Anatoli și menținută hotărârea din 26 aprilie 2021 a Judecătoriei Chișinău (sediul Centru).

Pentru a decide astfel, instanțele de judecată au conchis că acțiunea este neîntemeiată, iar circumstanțele descrise nu se încadrează în nici unul din temeiurile prevăzute de art.3 și art.6 din Legea nr.1545. Astfel, prejudiciul moral invocat de reclamant nu este susceptibil reparării în condițiile acestui act normativ. Instanțele au reținut că Dovgani Anatoli nu a fost supus arestului contravențional, reținerii contravenționale, precum și nu i-a fost aplicată de către instanța de

judecată amenda contravențională, respectiv nu este îndreptățit să solicite repararea prejudiciului moral din contul bugetului de stat. Totodată au relevat că sub aspectul reparării prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite comise în procesele contravenționale, tragerea la răspundere penală nu este asimilată tragerii la răspundere contravențională, iar încetarea urmăririi penale nu este asimilată încetării procesului contravențional. Or, Legea nr.1545 reglementează expres că, pentru erorile comise în procesele contravenționale, persoana va putea pretinde repararea prejudiciului doar în cazul supunerii ilegale la arest contravențional, reținerii contravenționale ilegale sau aplicării ilegale a amenzii contravenționale de către instanța de judecată. Au mai menționat că, nu orice erori comise în procesele contravenționale angajează răspunderea patrimonială, ci doar erorile materializate prin supunerea ilegală la arest contravențional, reținerea contravențională ilegală și aplicarea ilegală a amenzii contravenționale de către instanța de judecată.

La 03 decembrie 2021, Dovgani Anatoli a contestat cu recurs decizia din 20 octombrie 2021 a Curții de Apel Chișinău, solicitând casarea acesteia și hotărârii primei instanțe cu pronunțarea unei noi hotărâri, prin care acțiunea să fie admisă.

În motivarea recursului a invocat că atât prima instanță, cât și instanța de apel au interpretat în mod eronat legea și nu au fost aplicată analogia Legii sau analogia dreptului.

În conformitate cu art. 434 alin. (1) al Codului de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel.

Instanța de recurs constată că, decizia recurată a fost pronunțată la 20 octombrie 2021, expediată părților la 08 noiembrie 2021, astfel recursul declarat la 03 decembrie 2021 a fost depus cu respectarea termenului indicat la art. 434 alin. (1) al Codului de procedură civilă.

La 17 ianuarie 2022, Inspectoratul Național de Securitate Publică a depus o referință la recursul declarat de către Dovgani Anatoli, solicitând considerarea acestuia ca fiind inadmisibil.

Prin încheierea din 09 februarie 2022 a Curții Supreme de Justiție, recursul declarat de Dovgani Anatoli a fost considerat admisibil.

În corespundere cu art. 444 al Codului de procedură civilă, recursul s-a examinat fără înștiințarea participanților la proces. Astfel, Colegiul a decis inoportună invitarea acestora, întrucât argumentele expuse în cererile de recurs au fost formulate cu suficientă precizie pentru a permite instanței verificarea legalității hotărârii atacate. Totodată, toate punctele de drept care puteau exista în această cauză pot fi cercetate și soluționate în mod adecvat pe baza înscrisurilor prezente la dosar. În plus, recurenta și intimații au avut ocazia să își prezinte poziția în scris și să răspundă la concluziile părții adverse. (*mutatis mutandis*, cauza Auza Vilho Eskelinen și alții vs. Finlanda, hotărârea din 19 aprilie 2007, § 72 – 75)

Subsidiar, în § 26 – 27 ale deciziei Curții Constituționale nr. 95 din 19

decembrie 2016 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 444 al Codului de procedură civilă, Curtea a statuat că în cazul procedurilor care au ca obiect autorizarea unui apel sau care consacra verificarea unor aspecte de drept, și nu de fapt, sunt îndeplinite condițiile articolului 6 din Convenție chiar dacă instanța de apel sau de recurs nu oferă reclamantului posibilitate să se exprime în fața sa, în persoană. Iar, în esență nu este afectat accesul liber la justiție.

Verificând hotărârea contestată în raport de criticile formulate, în limitele controlului de legalitate și temeiurilor de drept invocate, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră recursul declarat de Dovgani Anatoli întemeiat și care urmează a fi admis cu casarea integrală a deciziei instanței de apel și hotărârii primei instanțe cu emiterea unei noi hotărâri, prin care acțiunea să fie admisă parțial.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. b) al Codului de procedură civilă, instanța, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul și să caseze integral sau parțial decizia instanței de apel și hotărârea primei instanțe, pronunțând o nouă hotărâre.

Pe parcursul examinării cauzei în fazele procesuale anterioare s-a constatat cu certitudine că, în privința reclamantului a fost întocmit la 08 octombrie 2019 un proces-verbal cu privire la comiterea contravenției prevăzute de art.236 Cod contravențional, fiind sancționat cu amendă în mărime de 12 unități convenționale (600 de lei) și 3 puncte de penalizare. Ulterior, prin hotărârea Judecătorei Chișinău (sediul Ciocana) din 30 ianuarie 2020 a fost declarată nulitatea procesului-verbal cu privire la contravenție din 03 iunie 2019, pe semnele contravenției prevăzute de art.236 alin.(1) Cod contravențional, iar procesul contravențional a fost încetat, reclamantul fiind repus în drepturi. Aceste circumstanțe au servit temei de adresare în instanța de judecată cu solicitarea de încasare a prejudiciului moral cauzat în urma atragerii ilegale la răspundere contravențională.

Prin hotărârea din 26 aprilie 2021 a Judecătorei Chișinău (sediul Centru), acțiunea a fost respinsă, ca neîntemeiată. Iar, fiind contestată de către Dovgani Anatoli, instanța de apel a decis respingerea apelului cu menținerea hotărârii primei instanțe.

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră că, deși la examinarea cauzei au fost stabilite pe deplin circumstanțele care au importanță pentru judecarea cauzei în fond, soluția instanței de apel în sensul adoptat nu poate fi menținută, fiind rezultată din interpretarea greșită a prevederilor legale ce guvernează raportul juridic litigios și circumstanțele probatorii ale dosarului.

Instanța de recurs constată că instanțele de judecată inferioare la adoptarea hotărârilor sale au interpretat eronat normele de drept material.

Astfel, instanțele au evidențiat că circumstanțele descrise în speța dată nu se încadrează în nici unul din temeiurile prevăzute la art.3 și art.6 din Legea nr.1545,

prin urmare prejudiciul moral invocat de Dovgani Anatoli nu este susceptibil reparării în condițiile acestui act normativ. Au reținut că Dovgani Anatoli nu a fost supus arestului contravențional, reținerii contravenționale, precum și nu i-a fost aplicată de către instanța de judecată amenda contravențională, respectiv acesta nu este în îndreptățit să solicite repararea prejudiciului moral din contul bugetului de stat, or Legea nr.1545 reglementează expres că pentru erorile comise în procesele contravenționale, persoana va putea pretinde repararea prejudiciului doar în cazul supunerii ilegale la arest contravențional, reținerii contravenționale ilegale sau aplicării ilegale a amenzii contravenționale de către instanța de judecată.

În corespundere cu art. 15 alin. (1) al Codului civil, apărarea drepturilor civile încălcate se face pe cale judiciară, iar conform art. 53 alin. (2) din Constituție, statul răspunde patrimonial, potrivit legii, pentru prejudiciile cauzate prin erorile săvârșite în procesele penale de către organele de anchetă și instanțele judecătorești.

Totodată, prevederile art. 2007 alin. (1) lit. a), b) ale Codului civil statuează că prejudiciul cauzat persoanei prin acțiunile organelor de urmărire penală, ale procuraturii sau ale instanțelor de judecată se repară de către stat integral, indiferent de vinovăția persoanei responsabile, în următoarele cazuri: condamnare ilegală, tragere ilegală la răspundere penală, aplicare ilegală a măsurii preventive sub forma arestului preventiv sau sub forma declarației scrise de a nu părăsi localitatea; aplicare ilegală, în calitate de sancțiune contravențională, a arestului, a muncii neremunerate în folosul comunității.

Așadar, în scopul protejării justițiabilului față de asemenea situații inechitabile, există mai multe garanții legale, iar cele mai relevante acte normative care conțin aceste garanții sunt Codul civil și Legea privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești nr. 1545 din 25 februarie 1998.

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție, analizând situația de fapt din prezenta speță, în raport cu probele anexate la dosar, consideră oportun de a reitera prevederile art. 3 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 1545 din 25 februarie 1998 privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești, care statuează expres că în conformitate cu prevederile prezentei legi, este reparabil prejudiciul material și moral cauzat persoanei fizice sau juridice în urma tragerii ilegale la răspundere penală.

Conform art. 6 lit. b) din legea citată, dreptul la repararea prejudiciului, în mărimea și modul stabilite de prezenta lege, apare în cazul încetării urmăririi penale pe temeuri de reabilitare.

Coroborând articolul 3 alin. (1) lit. a) cu art. 6 lit. b) din Legea nr. 1545 din 25 februarie 1998 privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor

judecătorești, instanța de recurs menționează că Curtea Europeană a Drepturilor Omului, în cauza Öztürk vs. Germania (hotărârea din 21 februarie 1984), a analizat caracterul „penal” al contravenției și a statuat că o eventuală distincție între contravenții și infracțiuni în legislația internă a statelor semnatare ale Convenției, nu poate avea ca efect scoaterea unei categorii de fapte din sfera de aplicare a art. 6 din CEDO care garantează dreptul unui individ la un proces echitabil.

Din materialele cauzei reiese cu certitudine că, Dovgani Anatoli este în drept de a pretinde la repararea prejudiciului cauzat în urma acțiunilor ilegale ale organelor de urmărire penală, procuraturii și instanțelor judecătorești.

În primul rând, sub imperiul Legii privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești, Statul răspunde pentru prejudiciul cauzat prin acțiunile ilicite comise în procesele penale și contravenționale de către autoritățile-exponente ale Statului.

Așadar, art. 3 al Legii menționate enumeră cazurile în care Statul repară prejudiciul material și moral cauzat persoanei fizice cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești. Or, acțiunile enumerate în această normă pot fi comise doar de către organele menționate supra.

Spre deosebire de cazurile prevăzute de art. 3 al Legii menționate, în procesele contravenționale, sancțiunile, în special amenda, pot fi aplicate de alte organe decât instanța de judecată, la caz de agentul constator – Inspectoratul Național de Securitate Publică al IGP MAI. Or, art. 3 alin. (1) lit. d) al Legii prevede sintagma ”aplicarea ilegală a amenzii contravenționale de către instanța de judecată” și respectiv se referă la acțiunile ilicite comise în cadrul proceselor contravenționale soluționate în fond de către instanțele de judecată.

În speța dedusă justiției, însă, actul de învinuire și decizia de sancționare au fost emise de către agentul constator, instanțelor revenind doar rolul de soluționare a contestației și de verificare a legalității deciziei agentului constator fără ca să aplice sancțiuni contravenționale recurentului.

Rezumând concluziile de rigoare, Colegiul lărgit evidențiază că, ținând cont de interpretările CtEDO a caracterului ”penal” al contravențiilor urmează a fi delimitate contravențiile examinate de către instanțele de judecată de cele examinate de către agenții constatori din cadrul diferitor autorități publice, în special, din punctul de vedere a subiectului răspunzător pentru prejudiciul cauzat prin acțiunile ilicite comise în cadrul acestor procese contravenționale.

Legea nr.1545 din 25 februarie 1998 cu privire la modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești, în art. 13 alin.(1), prevede expres această diferențiere, prejudiciul material și moral cauzat prin aplicarea ilicită a amenzilor contravenționale de către alte organe decât instanța de judecată urmând

a fi reparat de către aceste organe.

Prevederi similare se conțin și în art. art. 384 alin.(2) lit. u) al Codului contravențional, potrivit căruia, persoana în a cărei privință a fost pornit proces contravențional are dreptul să ceară și să primească despăgubiri pentru prejudiciul cauzat prin acțiunile sau inacțiunile ilicite ale autorității competente să constate contravenția sau să soluționeze cauza contravențională.

În acest sens, Colegiul lărgit consideră principial să aprecieze ca fiind pertinente și prevederile art. 5 alin. (1), (2) al Codului de procedură civilă, conform cărora orice persoană interesată este în drept să se adreseze în instanță judecătorească, în modul stabilit de lege, pentru a-și apăra drepturile încălcate sau contestate, libertățile și interesele legitime. Nici unei persoane nu i se va refuza apărarea judiciară din motiv de inexistență a legislației, de imperfecțiune, coliziune sau obscuritate a legislației în vigoare.

În consecință, Colegiul relevă că intentarea procesului contravențional în privința lui Dovgani Anatoli și sancționarea acestuia de către agentul constatator al Inspectoratului Național de Securitate Publică al IGP MAI, sunt acțiuni care în interpretarea CtEDO în materie penală, îi oferă reclamantului dreptul de a pretinde compensarea prejudiciului cauzat în rezultatul acestora.

Pentru angajarea răspunderii pentru prejudiciul cauzat prin erori ale organului responsabil cu examinarea cauzelor de contravenții, una din condiții este actul de reabilitare care și atestă admiterea erorii și în consecință prejudicierea neîntemeiată a persoanei, or, în speță, actele întocmite în privința reclamantului au fost anulate prin hotărâre judecătorească.

Din raționamentele expuse, Colegiul lărgit trage concluzia că decizia instanței de apel și hotărârea primei instanțe rezultă din interpretare eronată a Legii cu privire la modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești și, respectiv, nu poate fi menținută.

În acest sens, Colegiul precizează că argumentele expuse anterior totuși justifică recuperarea parțială a prejudiciului moral, or, unul din criteriile de aprecierea prejudiciului moral este cel al echității, conform căruia cuantumul despăgubirii trebuie să fie stabilit astfel încât efectul acestuia să fie compensatoriu.

Astfel, Colegiul relevă că, la caz, nu doar constatarea încălcării dreptului reclamantului, ar constitui o satisfacție morală, fiind necesară și încasarea unei compensații morale în echivalent bănesc.

Or, conform art. 2037 alin. (1) Cod civil, mărimea despăgubirii pentru prejudiciu moral se determină de către instanța de judecată în funcție de caracterul și gravitatea prejudiciului moral cauzat persoanei vătămate, de gradul de vinovăție a autorului prejudiciului, dacă vinovăția este o condiție a răspunderii, și de măsura în care această despăgubire poate aduce satisfacție echitabilă persoanei vătămate.

În circumstanțele de fapt și de drept menționate și având în vedere faptul că

instanța de apel a interpretat eronat normele de drept material în raport cu circumstanțele cauzei, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție va admite recursul cu casarea integrală a deciziei instanței de apel și a hotărârii primei instanțe, cu pronunțarea unei noi hotărâri de admitere parțială a cerinței cu privire la încasarea prejudiciului moral.

Având în vedere cele expuse și în conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. b) al Codului de procedură civilă, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

d e c i d e:

Se admite recursul declarat de Dovgani Anatoli.

Se casează integral decizia din 20 octombrie 2021 a Curții de Apel Chișinău și hotărârea din 26 aprilie 2021 a Judecătoriei Chișinău (sediul Centru) emise în cauza civilă la cererea de chemare în judecată depusă de către Dovgani Anatoli împotriva Inspectoratului Național de Securitate Publică, intervenient accesoriu Ministerul Justiției cu privire la repararea prejudiciului moral, și se pronunță o hotărâre nouă prin care:

Se admite parțial cererea de chemare în judecată depusă de către Dovgani Anatoli împotriva Inspectoratului Național de Securitate Publică, intervenient accesoriu Ministerul Justiției cu privire la repararea prejudiciului moral.

Se încasează de la Inspectoratul Național de Securitate Publică în beneficiul lui Dovgani Anatoli suma de 1000 de lei cu titlu de prejudiciu moral. În rest, pretenția cu privire la încasarea prejudiciului moral se respinge.

Decizia este irevocabilă.

Președintele ședinței,
judecătorul

Svetlana Filincova

Judecătorii

Galina Stratulat

Maria Ghervas

Dumitru Mardari

Victor Burduh